

מה הסייד מה פרוטקצוסיס מה כו' ניסן תשס"א מה ג'יון 218 מה שנה מה

דיוקן אב ואם

מספר לנסיונות הצפויים לכל אדם באשר הוא, ורק מי שחינוכו והוריו לתורה ויראת שמים וציית לדבריהם רכש לעצמו בכך משמעת ומעצורים מפני התאוות והרצונות, והרי הוא מחוסן יותר משאר בני אדם מפני העבירה.

מי שתקפו יצרו יצייר בין עיניו את יולדיו ויהיה לו למשיב נפש

אמנם יש בזה ענין פנימי עמוק יותר, כי באמת הדרך המובילה לקדושה ולהתעלות נעוצה בתחילתה ב"איש אימו ואביו תיראו", ועל כך מורה סמיכות הענינים של הקדושה ומורא אב ואם. וביאור הענין הוא על פי דברי המלאך המגיד למרן הבית יוסף (פרי צו, וכ"ה בקב הישר פ"ב) שאם נזדמן לאדם דבר עבירה ויצרו תוקפו, יצייר לנגד עיניו כאילו דיוקנו של אביו עומד לפניו, וכמעשהו של יוסף שבאותו רגע גורלי שהיה כפסע בינו לבין החטא נראתה לו דמות אביו בחלון ועל ידי כן ניצול מאשת פוטיפר וזכה לבחינת צדיק יסוד עולם. [ויש להוסיף שבירושלמי (ב, ה) ובילקוט שמעוני (בראשית קמ"ו) מבואר שאף דמותה של רחל נראתה ליוסף באותה שעה].

ורמזו רמזו בזה בפסוק "דשא עשב מזריע זרע למינהו", כי "דשא" הוא ראשי תיבות "דיוקנו של אביו", כי על ידי שנותן דמות דיוקן האב לנגד עיניו זוכה לשמור עצמו בקדושה וטהרה בבחינת "מזריע זרע למינהו"...

וכן פירש האור החיים הקד' בפרשתנו "איש אימו ואביו תיראו- טעם סמיכות מצוה זו למצות קדושים, נתכוון לרמוז גם כן גדר לעריות, והוא על דרך מאמרם ז"ל (סוטה לו, ב) שדרשו בפסוק "ויפוזו זרועי ידיו מידי אביר יעקב" (בראשית מט, כד), כי כשתקפתו אשת פוטיפר ליוסף ותקפו יצרו נזדמן לו דיוקן אביו ומיד ויפוזו זרועי ידיו. ושמעתי בשם אנשי אמת כי דיוקן האב תגביר כח הקדושה בבן, ותמנעהו מבוא אל התינוב, והוא אומר סמוך למצות העריות "אמו ואביו תיראו", ולזה מי שתקפו יצרו יצייר בין עיניו את יולדיו ויהיה לו למשיב נפש".

חוט משולש של יראה איתנה ושל חינוך עם חוסן לתורה ולמצוות טמון לדברי הגאון רבי חנוך הכהן ארנטרוי זצ"ל בעל 'קומץ המנחה' בפסוק הפותח את פרשתנו "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם, איש אימו ואביו תיראו, ואת שבתותי תשמרו". הדברים נכתבו לפני שנים רבות אך ליחס לא נס ויש בהם חכמת חיים עמוקה ועצה נפלאה בענין חינוך הבנים והדרך להשריש בליבם קנינים של תורה ויראת שמים עדי זקנה ושיבה.

כיצד יתכן שמצוה כה טבעית ומובנת מאליה כמורא אב ואם נסמכה ל"קדושים תהיו" ?

פרשתנו מתחילה בפנייה אל "כל עדת בני ישראל" בדרישה נשגבה: קדושים תהיו! ההמשך שהיינו מצפים לו אחרי פתיחה כזו הוא להסביר ולהזריך וללמד את ישראל כיצד לקיים את המצוות המסייעות לאדם להגיע למדרגות רמות של קדושה שעל ידם יזכו לקיים את הציווי "קדושים תהיו". ועל כן כה יפלאו דברי הכתוב התולה קדושה זו ב"איש אימו ואביו תיראו".

עוצם הקושי בזה הוא מפני שלכאורה לא יתכן שהדרך לקיום מצות "קדושים תהיו" היא על ידי מצות כיבוד אב ואם, כיון ש"קדושים תהיו" היא דרישה להגיע לדרגה גבוהה במוסר ובמידות ולהתגבר ולכבוש את התאוות והחמדה, ובודאי שהתקדשות זו איננה פשוטה כלל ועיקר ועל האדם להתאמץ רבות כדי להשיגה, ומאידך גיסא הדרך להשגת מצות כיבוד הורים כה פשוטה וברורה, כי כל אדם ואפילו הפשוט ביותר מבין ויודע ומרגיש שהוא חייב לנהוג בהוריו יחס של מורא וכבוד.

מצפוננו אומר לנו כי לא נוכל לגמול להורינו ככל אשר טיפלו בנו וטפחנו באהבה ובמסירות מיום היוולדנו, ולא נוכל להחזיר את כל אשר חייבים אנו להם, היות ולא היה גבול לעמלם להרבות לנו מכל טוב, גם אם נאלצו לחסוך זאת מפייתם. ואם כן מה רבה היא התמיהה שמצוה כה טבעית ומובנת מאליה נסמכה ל"קדושים תהיו".

המכבד את הוריו לא בטהרה הוא חוטא

ובדרך הפשט ביאר בזה בעל הקומץ המנחה, שמי שרגיל מילדותו לציית להוריו ולעשות את רצונם, גם בבגרותו ידע לשלוט ביצרו ולשקול את דרכו על פי ההגיון והמוסר. המכבד את הוריו לא במהרה הוא חוטא, כי יצר לב האדם רע מנעוריו ואין

"מה היו אוסרים הורי אילו היו שומעים על

מעשי, מה היה גדול צערם ועצבות ליבם"

ובדרך זו כתב בעל הקומץ המנחה, כי אשרי מי שיעלה לנגד עיניו את דמות אביו ואימו לפני כל צעד חשוב או החלטה

מפני ציווי ה' ידמה אותם בעיניו כמלך ומלכה

וראוי לצטט בזה את דברי בעל ה'חרדים' (פ"ט) כי הנה נאמר לשון מורא לגבי ההורים "איש אימו ואביו תיראו", ולא מצינו לשון יראה בתורה אלא לגבי אדון או מלך, שעבדיהם יראים ופוחדים מהם, וכמו שנאמר "ואם אדונים אני איה מוראי" (מלאכי א, ה), וכן "ירא את ה' בני ומלך" (משלי כד, כא) [היינו שלא יעבור על מצות מלך בשר ודם ולא יתחבר למורדים בו]. ומכך שנאמרה לשון יראה לגבי ההורים למדנו שההתייחסות אליהם צריכה להיות ממש כחס העבד למלך. וזו לשונו שם: "איש אמו ואביו תיראו, מפני ציווי ה' ידמה אותם בעיניו כמלך ומלכה, ויפחד וירעד מאד מלעבור על רצונם, אלא כל אשר יצו שניהם או אחד מהם יהיה הדבר בעיניו דבר מלך שלטון, לא יטה ימין ושמאל. כללו של דבר, יתנהג עמהם כמו שהיה מתנהג עם מלך בשר ודם שירא מאד ממנו, ואפילו קרעו כסותו ורקקו בפניו והכוהו, ישתוק ויסבול מפני פחד ה' ומהדר גאונו שהשווה מוראם למוראו. והמצער אביו או אמו כאילו ציער השיי"ת".

ושנתם לבניך בשבת

והצלע השלישית שנאמרה בפסוק הנ"ל היא "ואת שבתותי תשמורו". ולכאורה מדוע נסמכה שמירת השבת למורא אב ואם? וביאר הגר"ח ארנטרוי ששמירת השבת היא צעד נוסף וחשוב בדרך להשגת קדושת ה"קדושים תהיו". כי לעומת הציווי על מורא אב ואם שנאמר לבנים, נאמר הציווי על שמירת השבת להורים. כיון שהאב עסוק בפרנסתו או בלימודו במשך ימות השבוע משעות הבוקר עד הערב. ורק בשולחן השבת יש לו הזדמנות נאותה להשריש בבניו את נועם השבת והמצוות, וללמוד עימם ולשנן יחדיו את אשר למדו במשך השבוע [ודבר זה רמוז בפסוק "ושנתם לבניך ודברת בס' בשבתך בביתך"]. השבת מאחדת ומלכדת את בני הבית, ויש בכוחה להחדיר בלבבות הרכים יראת ה' ואהבתו.

וזהו החוט המשולש הטמון בפסוק "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם, איש אימו ואביו תיראו, ואת שבתותי תשמורו". כי כל אדם יכול לזכות לקדושה ולהתעלות על ידי מורא אב ואם וקדושת השבת, ואשרי הזוכה לכך.

משמעותית או ח"ו עבירה וחטא, ויחשוב "מה היו אומרים הורי אילו היו שומעים על מעשי, מה היה גדול צערם ועצבות ליבם". זכרון דיוקן ההורים יתן לבנם את העוז והיכולת להתגבר על יצרו ולא להימשך אחר תעתועי היצר המבקש להחטיאו. ולכן נסמכו זה זה לזה מצות הקדושה ומורא אב ואם, כי על ידי שאדם זוכה לבחינת "איש אימו ואביו תיראו", ורואה אותם תמיד לנגד עיניו, ודמותם מלווה אותו בכל צעדיו, על ידי כן זוכה להתקדש ולהתגבר על היצר.

כדרך שכיבד הבן את הוריו כן יכבדוהו בניו

והאור החיים הקד' עמד בטעם הדבר שבתחילה פתח הכתוב בלשון יחיד וסיים בלשון רבים "איש אביו ואימו תיראו". וביאר שבדבר זה רמזה התורה ענין גדול שכאשר הבן ירא מאביו ומכבדו זוכה אף הוא שבנו יכבדו ויתירא ממנו. "כי כשיראה הבן שאביו מזלזל בכבוד אביו יפקע כלילת מוראו גם כן ממנו, אך כשאדם ירא מאביו הבן לוקח מוסר ממעשי אביו". ולכן אמר הכתוב בלשון רבים "תיראו" כי כשהוא ירא מאביו גורם בזה שגם בנו יהא ירא ממנו.

ללמד, כי כמו שאדם נוהג עם הוריו כך ינהגו בניו עימו. ואשרי מי שזוכה לכבדם כראוי ולהיות ירא מהם. וכן כתב הפלא יועץ (ערך יכבוד אב ואם) "כי על הכל יביא אלקים במשפט על מה שעבר על דעת אביו ואמו וציער אותם, ונענש אף בעולם הזה, שכאשר עשה כן יעשו בניו לו, שמידה כנגד מידה לא בטלה".

"הדבר נראה לעין בחוש כיצד ה' משלם שכר

בעולם הזה לטי שזהיר במצות כיבוד הורים"

ובספר כד הקמח (ערך יצר הרע) כתב, שהדבר נראה לעין בחוש כיצד ה' משלם שכר כבר בעולם הזה למי שזהיר במצות כיבוד הורים, וכתב "גדול כח מצות כבוד אב ואם והיא מצוה בחונה כזהב, והבריות רואים לעין כי יש בשכרה פירות בעולם הזה או בשלוה והצלחה שיוסיף לו השי"ת בכל מעשיו או באריכות ימים". וכן כתב הפלא יועץ (שם) בענין שכרו של המכבד את הוריו "ואוכל פירות בעולם הזה שיהיו לו בנים מהוגנים, שאילו לא היה אלא שכר זה דיו ליגע בעשרים ציפורניו כי לזכות לזה". כלומר, שלא כל אדם זוכה לבנים הגונים ויראי ה' ובעלי מידות טובות, ומצות כיבוד אב ואם מסוגלת לכך, כי המכבד את הוריו זוכה לבנים כאלה, ועל כן צריך אדם להדר במצוה זו ולו רק בגלל השכר הנ"ל שיש עליה.

העלון מוקדש להצלחת ר' יהודה דגנה הי"ד. ויצחק ודייזי רבקה קקון וילדיהם הי"ד.

ולרפואת ברוך בן אליס, ואסנת מזלי בת בלה קלייר.

תשפ"ב

העלון מוקדש לע"ג: ר' בנימין בן משה ז"ל ♦ אהרן בן יחיאל מעברי ז"ל ♦ יחזקאל בן ג'וליס ז"ל למשפחת דגמי ♦ הרב עובדיה בן יעקב ז"ל ♦ שלמה בן מרים ז"ל ♦ מאור בן צביה ז"ל ♦ יצחק בן טאום סלמי ז"ל ♦ מרת סרח (שרה) בת רחמה ע"ה ♦ מרת צביה בת סרח ע"ה ♦ מרת רחל בת סאלחה ע"ה ♦ מרת נאז'ה בת תאג'ה ע"ה ♦ אבלין בת איבון ע"ה ♦ מרת וואסינה בת סולטנה ע"ה ♦ ת.נ.צ.ב.ה

קורא נכבד!

עלון זה מופץ בעותקים רבים בארץ ובעולם, אם ברצונך לזכות בהפצת תורה לאלפי קוראים מידי שבת, ולהקדיש את העלון למשך חודש או שנה או באופן חד פעמי לברכה להצלחה ולרפואה או להבדיל לע"ג נא פנה לפרטים בטל' הנ"ל

שיעורי הרב המחבר שליט"א בעיר רחובות: בימים א' עד ה' שיעור בגמרא הלכה ומוסר ככולל "שערים המצויינים" (רח' הרוא"ה 17) בין השעות 10:30 - 11:30, וכן 15:30 - 16:30. ובמרכז הרחובי "דרכי אמונה" רח' ויג' 2 (מעל 'ברכת השם') ביום רביעי בין השעות 20:00 - 21:15 שיעור במסכת ברכות וכן מוסר ודרוש. וביום חמישי באותם שעות שיעור ב'אור החיים' הקד' על הפרשה (תפילת ערבית לאחר השיעורים). טל' לתיאום דרשות ושיעורים- 050-4191861